ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Володимира
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК "МЕЖИБІЖ"

ХМЕЛЬНИЦЬКА ЄПАРХІЯ
Української Православної Церкви

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІКА ДУХОВНОСТІ

з благословення Митрополита Київського і всієї України,
Предстоятеля Української Православної Церкви
Блаженнішого Володимира

Хмельницький, 2012

УДК 281.9.44
ББК 86.372.44
П 45

Редакційна колегія:

Білий Л.Г., кандидат педагогічних наук, директор Хмельницького інституту МАУП; ***Байдич В.Г.,*** кандидат історичних наук, директор Державного архіву Хмельницької області; Митрополит Хмельницький і Старокостянтинівський ***Антоній,*** кандидат богослов'я; ***Вашеняк І.Б.,*** кандидат історичних наук, доцент; ***Гундерук Л.М.,*** кандидат психологічних наук, доцент; ***Дацюк О.А.,*** кандидат богослов'я, секретар Хмельницької єпархії УПЦ; ***Погорілець О.Г.,*** директор Державного історико-культурного заповідника "Межибіж"; ***Парандій В.О.*** (відповідальна за випуск).

Рецензенти:

Кралюк П.М., доктор філософських наук, професор. Перший проректор Національного університету "Острозька академія".

Мордвінцев В.М., доктор історичних наук, професор. Заступник декана історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом (Протокол №4 від 24 квітня 2012 р.)

ПЕДАГОГІКА ДУХОВНОСТІ: Збірка наукових праць в 2-х частинах./ Ред. кол. Білий Л.Г. (голова) та ін. – Хмельницький, 2012. – 284 с.

У Частині 1 збірки подано наукові статті за матеріалами роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції "Пересопницьке Євангеліє: духовна святиня українського народу" (до 455-річчя з початку написання Пересопницького Євангелія), яка відбулася 12 травня 2011 року. У Частині 2 збірки подано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Історія, культура та освіта: християнський вимір", яка відбулася 4 травня 2012 року. У наукових публікаціях порушуються актуальні питання: історії створення Пересопницького Євангелія, духовності народу, історичного розвитку України та ін.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до вивчення вітчизняної історії та культури: учням, студентам, магістрантам, науковцям, викладачам вищих навчальних закладів та вчителям загальноосвітніх шкіл.

За зміст статей несуть відповідальність автори. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів.

©Хмельницький інститут МАУП, 2012
©Автори статей

Гуменюк О.В.
ПЕРШЕ ХРЕЩЕННЯ БРИТАНІЇ. ХРЕЩЕННЯ АНГЛОСАКСІВ 208

ПрчишинС.М.
ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ 213

Романюк Ю.А.
МІСЦЕ ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ НАРОДНОЇ ОСВІТИ 220

Адмський В. Р.
БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ (1918 – 1920) 226

Ратошнюк А.В.
РЕГІОНАЛЬНА СІМЕЙНА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 237

Жовтан О.Л.
ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ 242

Парандій В.О.
ЕПІФАНІЙ СЛАВИНЕЦЬКИЙ – УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ, ІЄРОМОНАХ, ПЕРЕКЛАДАЧ, ФІЛОЛОГ, ОРАТОР, БОГОСЛОВ 247

Івахова К.П.
МУЗИКА МИРОСЛАВА СКОРИКА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ 255

Шерстинюк Л.Л.
ІРАНСЬКИЙ ХУДОЖНИК НА ПОДІЛЛІ 260

Шерстинюк А.М.
ВОЛОДИМИР ОВСІЙЧУК – ВИДАТНИЙ МИТЕЦЬ З ПОДІЛЛЯ 263

Барабаш-Тимофієва О. П.
РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ ЯК ЕКСКУРСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ НАПРЯМОК 267

Авсієвич А.В.
ПРИРОДА СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ, СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ, СВОБОДИ ЦЕРКВИ 278

РЕЗОЛЮЦІЯ 282

свою справу, відновлення богословської освіти, Сергій закінчити не встиг: перша пастирська школа, яка пізніше стала Московською духовною семінарією та Богословським інститутом, а згодом, який став Духовною академією у Москві у Новодевічому монастирі через місяць після його кончини. Але програму богословської освіти ще встиг скласти патріарх Сергій.

Також, встиг він і відрегулювати відносини з Грузинською православною Церквою, офіційно визнавши її автокефалію 10 листопада 1943 р.

Стосовно ж відкриття церков, відновлення у них богослужіння, то кількість храмів, повернутих на територіях, які не підпали під окупацію, не йде ні у яке зрівняння із численністю храмів на окупованих територіях. Всього у Союзі у 1947р. діяло 14092 православних храми, включаючи 2491 храми, які перейшли від уніатів, з яких тільки 2170 були відкриті на радянських територіях, не окупованих німцями, а 7545 – на окупованих територіях [4, С.301–302].

Тим не менш, Сталін стримав свої обіцянки. Масових гонінь до його смерті вже не було, хоча релігійна політика стала жорсткішою з 1944 р., коли не залишалось ні яких сумнівів у перемозі СРСР над фашистською Німеччиною [2, С.5–7].

Список джерел та літератури:

1.ГАРФ. Ф-6991. Доклад Гейера. Оп.1. – спр.1.– С. 1–10. ДАХмО. Ф.Р–338. Исполнительный Комитет Каменец-Подольского Областного Совета трудящихся. Оп. 1. – спр. 21. Дело №1. Директивные указания Совета по делам РПЦ при СМ СССР и Уполномоченного УССР. Отчеты и информации Уполномоченного Совета по делам РПЦ по области и другим вопросам; Информационный доклад. Совершенно секретно. О работе уполномоченного Совета по делам РПЦ (с 10 мая 1944). – 25.04.1944–25.12.1944. – С. 5–7. 2. Головащенко С. Історія християнства: Навч. посібник. Курс лекцій; Лекція 13. Християнські конфесії в тоталітарному суспільстві радянської моделі. Православ'я. – К.: Видав. «Либідь», 1999. – С. 282. 3. Поспеловский Д. Православная Церковь Руси, России и СССР: Учебное Пособие; Гл. 12. Церковь во время войны. – М.: ББИ Св. Ап. Андрея, 1996. 4. Причишин С., прот. Богословский труд и жизненный подвиг священноисповедника епископа Амвросия (Полянского) в свете православного учения о Церкви / Канд. диссертация; 3.2. Всеукраинский Церковный Собор. 1918 г. – К.: КДА, 2010. – С. 84, 87, 89–91.

Романюк Ю.А.
Провідний фахівець Хмельницького інституту МАУП

МІСЦЕ ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ НАРОДНОЇ ОСВІТИ

Розвиток промисловості в першій половині XIX століття і зростаючі протиріччя між розвитком виробничих сил і гальмуючими їх кріпосницькими відносинами вже на протязі багатьох років нагнітали суспільні заворушення 60-х років. Поразка Росії у Кримській війні 1853-1855 років, смерть

Миколи I, поширення демократичного руху в Європі, розгубленість у правлячих колах лише прискорила цей рух. Кримська кампанія не дивлячись на героїзм і витривалість російських солдат і патріотизм народів Росії, була програна внаслідок технічної відсталості Росії, бездарності більшої частини генералів, безсоромного грабування армії інтендантами. Війна показала відсталість бюрократично-поліцейського ладу Росії.

Яскраве виявлення поліцейського кріпосницького ладу, кріпосницького побуту, пригноблене становище жінки, кріпосницьке виховання широко обговорюється у прогресивних друкованих засобах й публічних виступах.

Педагогічні питання у бурхливому суспільному русі 60-х років, звичайно, зайняли чільне місце. Питання виховання починають обговорюватися у загальних журналах і, навіть, в спеціальній, здавалося б далекій від педагогічних тем, періодичній пресі, наприклад, в "Морском сборнике". Періодична преса звертає увагу на недостатній розвиток грамотності серед широких народних мас. З'являється ряд нових педагогічних журналів ("Журнал для воспитания", "Русский педагогический вестник", "Ясная поляна", "Учитель" та ін.). З'являється блискуча плеяда класиків руської педагогіки – М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський, М.Г.Чернишевський, М.О.Добролюбов, Д.І.Писарєв, Л.М.Толстой і ряд талановитих педагогів – М.О.Стоюнін, М.О.Корф, В.І.Водовозов, В.Г.Острогорський та інші.

Яскрава картина кріпосницького виховання, протест проти становості і ранньої професіоналізації, відстоювання загальної освіти, винесення на перший план виховних задач школи, яка повинна готувати людину, повагу до особистості дитини, протест проти схоластики, муштри і зазубрювання – такі принципи, висунуті загально-педагогічним рухом 60-х років XIX століття.

Такого потужного педагогічного руху, визначного за революційно-демократичними принципами педагогіки (М.Г.Чернишевський, М.О.Добролюбов, Д.І.Писарєв), за глибиною принципу народності, як основи виховання (К.Д. Ушинський), за різноманітністю питань, що охопили всі аспекти виховання, за критикою кріпосницького виховання і старої школи, за глибокою повагою до особистості дитини, за багатством методичних висловлювань і кількості одночасно працюючих видатних діячів в області педагогіки, які виступили разом, – не знала жодна країна в світі. [1, с. 728]

Формуються вимоги до густої мережі початкових шкіл, підвищення грамотності населення. Прогресивні педагоги 60-х років вимагають, щоб початкова школа стала істинно народною, охопила б усі прошарки населення і була пов'язана з середньою школою.

Велика увага зверталася на роботу народної школи, яка не повинна була обмежуватися лише навиками читання, письма і лічби. Народна школа, як вказував журнал "Вчитель" (№ 2 за 1861 р.) повинна: 1) розширити у дітей

знання про навколишній світ; 2) дати дітям можливість самостійно розвивати у подальшому їх кругозір; 3) виховувати моральні якості; 4) навчати початкових відомостей про природу; 5) сприяти фізичному розвиткові дітей [8, с.45].

Таким чином, постановка питання про діяльність народної школи була демократичною.

14 липня 1864 року було затверджено "Положення про початкові народні училища". Його виданню передувала велика підготовча робота. Перед тим, як виносити на розгляд у Державну раду відпрацьовані проекти були представлені широкому обговоренню.

Приймали в початкові школи дітей усіх суспільних станів без різниці у віросповіданні. Там, де не було можливості відкрити початкові училища окремо для хлопчиків і окремо для дівчаток, дозволялося спільне навчання (так звані "змішані училища"). Училища можуть бути платними або безплатними, на розсуд тих відомств, товариств або осіб, за рахунок яких утримувалися училища.

Вчителями початкових шкіл за "Положенням 1864 р." мали право бути церковники (священик, диякон, дячок) або ж особи, які отримали звання вчителя або вчительки від училищної ради. [3, с. 67]

70-80-ті роки в Росії були періодом сильної політичної реакції. В галузі початкової освіти ця реакція почалася у 1866 році, коли на посаду міністра народної просвіти був призначений натхненник реакції кінця царювання Олександра II граф Д.А.Толстой. Його діяльність ознаменувалася введенням реакційних шкільних статутів 70-х років.

У 1869 році вводиться шкільна інспекція, якій ставилося за мету, головним чином, боротися с проявами "неблагонадежности" у школі і спостерігати за діяльністю земства області народної освіти. У 1874 році в кожній губернії з тією ж метою вводиться посада директора народних училищ, а кількість інспекторів збільшується втричі (по 3 на губернію).

На думку міністра Д.А.Толстого, директори і інспектори народних училищ повинні були відігравати роль особливої поліції у просвіті – боротися проти "преступной политической и нравственной пропаганды" в народній школі. І дійсно, в подальшому інспектори народних училищ, за винятком поодиноких випадків, не стільки цікавились станом навчально-виховної роботи, скільки наглядали, щоб вчителі були "политически благонадёжны" і викладання проводилося в дусі православ'я і самодержавства. [3, с.55]

На основі матеріалів, що були доставлені інспекторами, Д.А.Толстой розпочав контрреформу початкової школи. У 1874 році було затверджене розроблене Д.А.Толстим "Положення про початкові народні училища", яке діяло до Жовтневої революції.

Однак, в період шкільних реформ 60-х років церковне відомство зберегло свою мережу шкіл. Ці школи не підпорядковувалися контролю міністерства народної просвіти, а знаходилися у віданні Синоду.

Після того, як міністром народної просвіти був призначений. Д.А.Толстой, який зберіг за собою і посаду Обер-Прокурора Синоду. Він звернувся до архієреїв, спонукаючи їх посилено відкривати церковнопарафіяльні школи. Так як, на противагу, земство розвинуло мережу своїх шкіл вдвічі більше, то уряд наполягав на подальшому збільшенні церковнопарафіяльних шкіл. Він заборонив земству відкривати свої школи в тих селищах, де вже були церковнопарафіяльні школи. До того ж уряд розпочав посилене асигнування цих церковних шкіл. [16,с.10]

Завдяки такому заохоченню з боку царського уряду кількість церковнопарафіяльних шкіл з року в рік зростала і досягла у 1905 році 40 тисяч, складаючи приблизно половину усіх початкових шкіл Росії. Особливо поширювалися церковні школи у тих губерніях, де було відсутнє земство, складаючи в цих областях (наприклад в південно-західному краї – в Київській, Волинській, Подільській та інших губерніях) до 80% усіх початкових шкіл.

Більша частина навчального часу приділялася Закону Божому, церковнослов'янському читанню, церковному співу, читанню російською мовою матеріалу, який був насичений релігією. Елементи природознавства й географії також були присутні. Вчителями були священики, диякони, дячки і ті, що отримали релігійно-педагогічну підготовку в церковно-вчительських школах. У 1884 році "Правилами про церковнопарафіяльні школи" був встановлений дворічний термін навчання у цих школах. Лише у 90-х роках термін навчання був продовжений до трьох років.

Отже, після того, як на посаду міністра народної просвіти був призначений граф Д.А.Толстой, який зберіг за собою посаду Обер-Прокурора Синоду, кількість церковнопарафіяльних шкіл почала швидко зростати, адже посилене фінансування збоку уряду сприяло цьому.

Що стосується Подільської губернії, то за статистичними відомостями, що були розроблені статистичним відділом при синодальній училищній раді та видані у 1914 році, Подільська єпархія посідала у 1912 році перше місце в Росії, як за кількістю церковнопарафіяльних шкіл, так і за розміром земських сум, що відпускалися на церковно-шкільну справу, і друге місце в Росії за кількістю учнів, що навчалися в початкових школах.

У 1912 році в Подільській єпархії було 1726 початкових церковних шкіл, в тому числі: двокласних – 19 і однокласних – 1707. За чисельністю шкіл після Подільської єпархії йшли: Київська (1664 школи), Волинська (1411 шкіл), Самарська (1162 школи), Тамбовська (1074 школи), Могилевська (1024 школи), Полтавська (1013 шкіл). [6, с.60]

Отже, за цими статистичними даними бачимо, що у нашому краї справа народної початкової освіти просувалася краще, ніж в будь-якому іншому куточку тодішньої Росії.

Але для того, щоб зрозуміти, яке місце у системі народної освіти дореволюційної Росі, посідала церковнопарафіяльна школа, доцільно було б зобразити схематично всю систему народної освіти того часу.

Отже, ми бачимо, що у системі народної освіти того часу церковнопарафіяльна школа була початковою ланкою. Прослідковується вік учнів (він становив 8 – 11 років) та терміни навчання (2 – 4 роки), а також, які можливості вона надавала, тобто, де далі могли продовжувати свою освіту випускники цих шкіл. Учні мали змогу продовжувати навчання у ремісничих, сільськогосподарських, торгових та інших училищах і школах (3 – 4 роки навчання) або у вищому початковому училищі (4 роки навчання). По закінченні вищого початкового училища, досягнувши шістнадцятирічного віку бажаючі могли навчатися іще 3 роки у вчительському інституті, по закінченні якого мали змогу вчителювати знову ж таки у тих самих церковнопарафіяльних або інших школах.

Вважалося, що "церковнопарафіяльна школа імпонує душі російського народу, для якого православна віра – найперша і найважливіша справа, для якої читання і слухання Божественних книг складає ісконну, насущну потребу, яка з часів св. князя Володимира виховувалася в церковній школі і породнилася з нею. Ця школа національна, тому що діти в ній привчаються любити і поважати усе російське, рідне, чим створювалася слава і міць російського народу, – любити свою вітчизну, свого Царя – Помазаника Божого. Ця школа виховувала справжніх, чесних, добрих і вірних синів Церкви і Вітчизни" [10, с.21].

Отже, на той час йшла запекла боротьба між прихильниками земських шкіл та церковнопарафіяльних. До того ж рівень грамотності у народі сягав найнижчої позначки. Після того як церковнослужителі отримали перевагу, кількість церковнопарафіяльних шкіл почала зростати.

Церковнопарафіяльна школа Подільської єпархії знайшла особливо сприятливий грунт для свого розвитку. Через чверть століття після свого оновлення церковна школа під керівництвом Подільських Архіпастирів, при виконанні пастирського обов'язку православним парафіяльним духовенством, при підтримці людей єпархії, досягла вагомих результатів. Церковна школа стала головним фактором народної просвіти. Згідно статистичних даних 1905 року, кількість церковнопарафіяльних шкіл в єпархії переважала за кількістю над міністерськими школами більш ніж в 4 рази. Таким чином, 4/5 всієї просвітницької функції в єпархії припадала на долю церковної школи і 1/5 частина – іншим школам. [7, с.244]

Вже в 1842 році церковних шкіл в єпархії було близько 400, а через 13 років у 1855 році їх нараховувалося майже 1200. Після скасування кріпосного

права Уряд звертає увагу на розбудову шкіл для навчання селян, і це слугувало поштовхом для збільшення кількості шкіл. Вже у 1862 році можна прослідкувати з справ Духовної Консисторії, шкіл у Подільській єпархії було 1157 і в них навчалося більше ніж 23 тисячі дітей. З виданням у 1869 році "Положення про початкові училища", зростання церковних шкіл припинилося, найкращі церковні школи були перейменовані у міністерські, а інші, так би мовити, поза законом, не могли успішно функціонувати і були приречені животіти. Ось чому кількість церковних шкіл почала зменшуватись. Через 12 років їх лишається приблизно половина від тієї кількості, яка була у 1869 році, з 1293 шкіл залишається у 1881 році всього 600. Але з цього часу, завдяки увазі до шкіл Преосвященного Вікторина, кількість шкіл починає знову зростати і на час видання Височайшого веління 13 червня їх нараховується вже 756. Школами завідував особливий Єпархіальний Комітет, який складав програми для шкіл, інструкції для спостерігачів і взагалі піклувався про шкільну справу. В 1884 році цей Комітет вже, при Преосвященному Іустине, перейменували в Єпархіальну Училищну Раду, першим головою якого був призначений кафедральний протоієрей Мойсей Доронович. Рада звертала увагу перш за все на благоустрій шкіл з господарського боку. За її пропозицією селянами складалися постанови відносно благоустрою шкільних приміщень і утримування вчителів. Члени Училищної Ради здійснювали поїздки по школах, створювали програму звіту спостереження, проводили вечірні релігійно-моральні бесіди, піклувалися про покращення шкільної справи з допомогою залучення вчителів з освітнім цензом і завдяки цьому зростала прихільність населення до школи. Кількість шкіл збільшувалася, хоча не так швидко, як у 60-ті роки, проте більш планомірно і ґрунтовно. В 1885 році, ми нараховуємо вже 866 шкіл, а в 1886 році – 962. В 1887-88 навчальному році церковних шкіл вже було 1006. Отже, через чотири роки кількість шкіл збільшилась на 250. [10, с.39]

Потрібно прийняти до уваги, що загальний характер програми тобто курс початкової школи був елементарним. В його склад входили не науки, а лише загальні їх положення, найпростіші і найнеобхідніші відомості. Так не було можливості викладати у початковій школі навіть арифметику, а лише числення. Також не вносилися у курс історія, географія, фізика, лише загальні їх відомості, які знаходили місце у книгах для читання.

Список джерел та літератури:

1. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Начальное народное образование // Энциклопедический словарь. – С.-Петербург, 1897. – Т.40. – С. 728-739. 2. Ванчаков А.М. Краткий историко-статистический обзор развития церковной школы с 1884 до настоящего времени (1884-1909). – С.-Петербург, 1909. – 14 с. 3. Двадцатипятилетие церковных школ (1884-1909 гг.). – Каменец-Подольск: Типография Свято-Троицкого Братства, 1911. – 45 с. 4. Заволока М.Г. Загальноосвітня школа України в кінці XIX – на початку XX ст., - К., 1971. – 58 с. 5. Лещенко М.Н., Сесак І.В. Роль земських

установ Правобережної України в розвитку початкової освіти в період імперіалізму (1904-1917 рр.)// Український історичний журнал, 1987. – № 1. – С. 77-86. 6. Мітін Г.Р., Сесак І.В. З історії церковних шкіл на Поділлі// Матеріали IX-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 1995. – С. 192-197. 7. Михалевич В. Церковно-приходская школа Подольской губернии. – Каменец-Подольск, 1838. – 103 с. 8. Николаев А.А. Народная школа// Крестьянская бібліотечка, 1900. – № 5. – 32 с. 9. О руководствах по чистописанию для церковно-приходских школ// Подольские епархиальные ведомости. – Каменец-Подольск, 1887. – № 10. – С. 118-120. 10. Правила для приходских училищ губерний Киевской, Волынской, Подольской, К. – 1845. – 50 с. 11. Сельская церковно-приходская школа// Подольские епархиальные ведомости. – Каменец-Подольск, 1886. – № 46. – С. 941-945. 12. Сесак І.В. Мітін Г.Д. Початкова освіта на Поділлі. – Кам'янець-Подільский, 1998. – 230 с. 13. Сесак І.В. Початкова освіта в Проскурівському повіті в дожовтневий період (кінець XIX ст.-поч.XX ст.)// Тези науково-теоретичної конференції. – Хмельницький, 1991. – С. 65-67. 14. Сесак І.В. Стан грамотності населення Поділля в дожовтневий період (кін.XIX-поч.XX ст.)// Тези доповідей VII-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції (секція історії дожовтневого періоду). - Кам'янець-Подільський, 1990. – С. 31-32. 15. Спасский П. Сборник правил о школах церковно-приходских и грамоты. – С.-Петербург, 1898. – 213 с. 16. Церковно-приходская школа в России до настоящего года// Подольские епархиальные ведомости. – Каменец-Подольск, 1887. – № 25. – 584 с.

Адамський В. Р.
Викладач Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ (1918 – 1920)

Вступні зауваги. Активне студіювання проблеми заснування та діяльності українських державних університетів в добу Української революції 1917 – 1920 рр., що розпочалося змістовними публікаціями Є. І. Сохацької, А. О. Копилова та О. М. Завальнюка [1; 2; 3], а також новаторські розробки В. І. Уляновського та Б. О. Андрусишина з державно-церковної проблематики [4; 5; 6], наразі виокремили й актуалізували питання щодо становлення богословської освіти у світських вищих навчальних закладах. Річ у тім, що саме в Кам'янець-Подільському державному українському університеті, відкритого восени 1918 р., вперше в історії вітчизняної освітньої практики був заснований богословський факультет як окремий структурний підрозділ. А відтак аналіз різних аспектів його багатовимірної діяльності на ниві освіти та науки, церковного відродження України, крім суто пізнавальних моментів, надає неоціненний практичний матеріал і для сьогодення.

У пропонованому повідомлені автор ставить за мету зробити побіжний огляд джерел, що мають пряме відношення до розкриття нашої теми, та